

Sote2040-visio

Sosiaali- ja terveysministeriön virkakunnan näkemyksiä
ja ehdotuksia sote-palvelujärjestelmän muutostarpeista

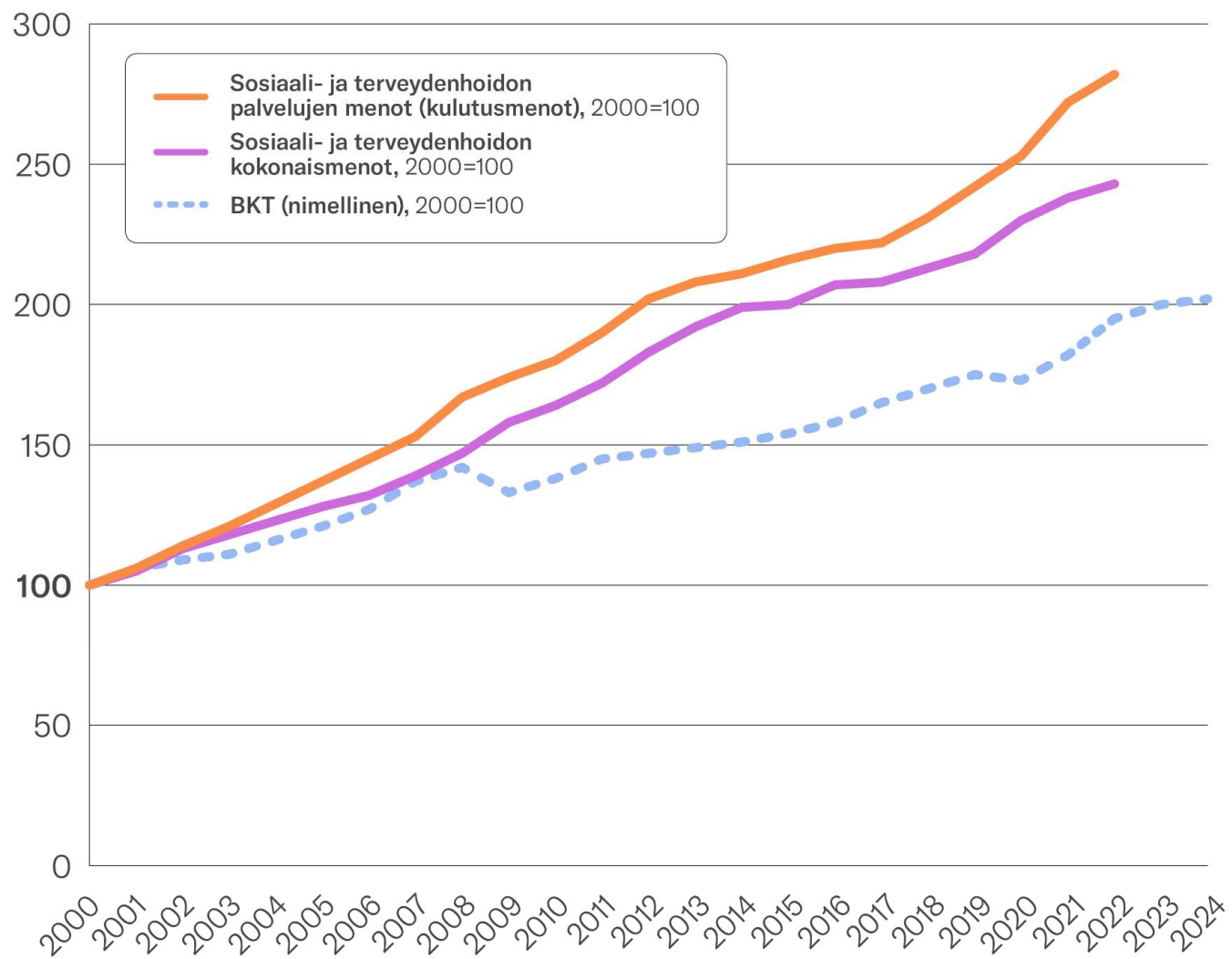

Esityksen sisältö

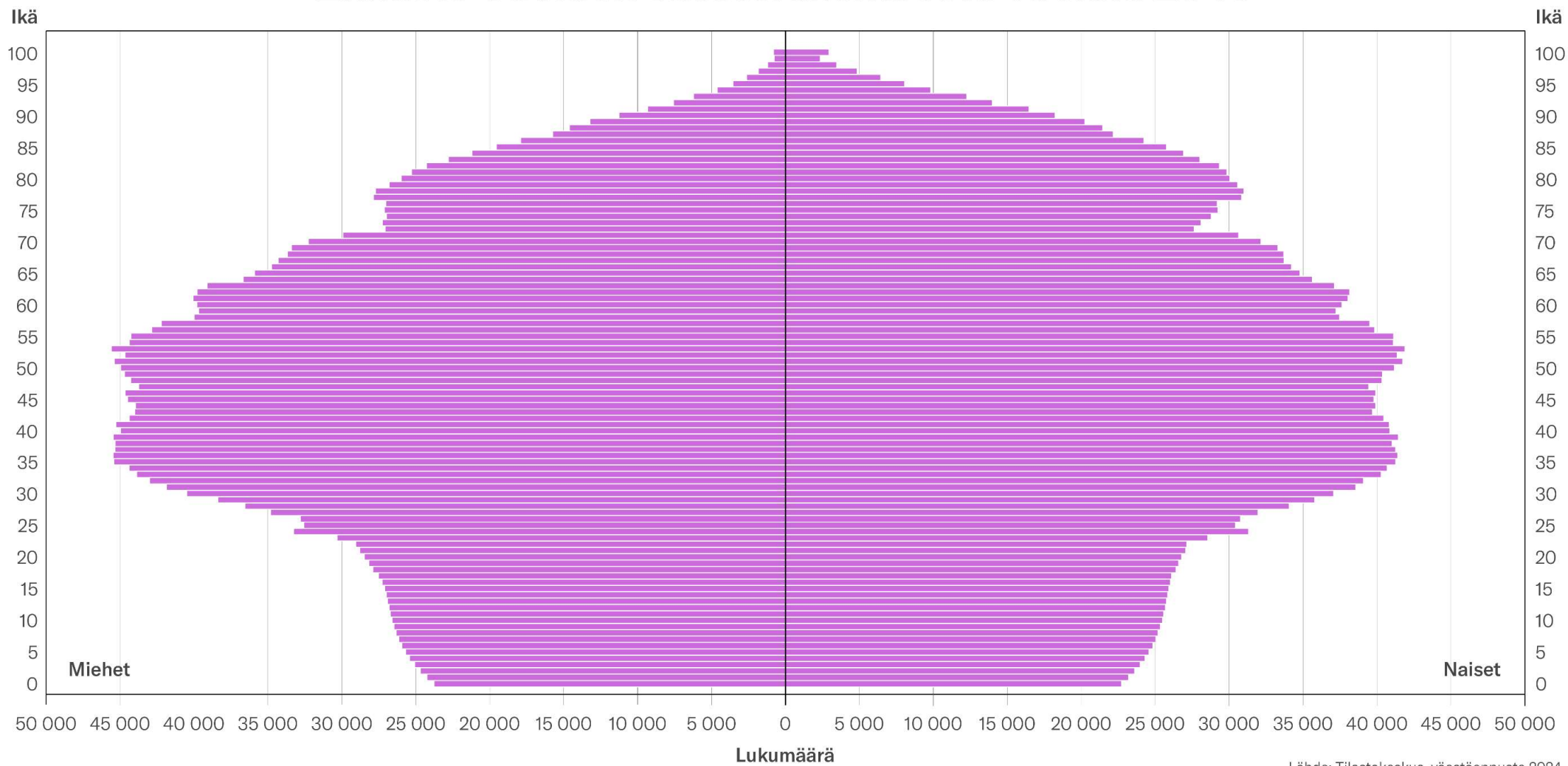
Sote2040 on kokonaisuus, jossa STM:n virkakunta esittää yhtenäisen näkemyksensä koko sote-palvelujärjestelmän tulevaisuudesta.

Siihen on otettu seuraavat osat:

- **Suurimmat muuttujat** – kahdessa kuvassa
- **Toimintaympäristö** – mitä kehityssuuntia on huomioitava
- **Työn tarkoitus** – miksi sote-visio tarvitaan
- **Visio** – miltä tulevaisuuden sote näyttää
- **Ydinongelmat** – mitä korjattavaa palvelujärjestelmässä on
- **Toimenpiteet** – miten suunta käännetään
- **Prosessi** – mitä tapahtuu seuraavaksi

Ennuste Suomen väestörakenteesta vuonna 2045

Lähde: Tilastokeskus, väestöennuste 2024

Toimintaympäristö: Mitä kehityssuuntia on huomioitava?

Yhteiskunnan muuttuessa tarvitaan rakenteiden jatkuvaa uusiutumista ja ratkaisuja, joilla turvataan joustavasti ihmisten hyvinvointia, terveyttä, turvallisuutta, työ- ja toimintakykyä kaikissa elämänvaiheissa ja -tilanteissa.

Väestön huoltosuhde heikkenee ja väestö keskittyy: läkkään väestön osuus, syntyvyyden lasku, henkilöstövaje, alueelliset erot, maahanmuutto, väestön monimuotoisuus.

Väestön palvelutarpeet kasvavat ja muuttuvat, mm. työttömyyden ja mielenterveyden haasteet, lihavuus, vähentynyt luottamus ja kokemus yhteisöllisyydestä, eriarvoistuminen

Talouden kasvunäkymät ovat heikot ja turvallisuuteen liittyy epävarmuuksia: Suomi joutuu todennäköisesti jakamaan niukkuutta tulevaisuudessa

Teknologia kehittyy nopeasti ja uudistaa sote-palveluja perustavanlaatuisesti ja osin ennakoimattomasti: järjestäminen, tuotanto ja roolit muuttuvat.

Työn tarkoitus: Miksi tarvitaan Sote-visio?

Johdonmukainen kehittäminen, selkeät tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet on tehtävä yhteisen näkemyksen perustuen.

Ilman visiota kehittäminen voi vetää eri suuntiin ja johtaa väestön kannalta epäedullisiin seurauksiin.

Yksittäinen hallituskausi on liian lyhyt aika vastata toimintaympäristön muutoksista syntyviin haasteisiin.

STM:n virkakunnan valmisteleva visio sisältää näkemyksen ja ehdotuksia ylivaalikautiseen muutokseen.

Millaisia arvoja ja tavoitteita Suomen soten halutaan parlamentaarisesti toteuttavan?

Sote2040-visio:

Väestö saa tarvitsemansa vaikuttavat, yhdenvertaiset ja yhteiskunnan kantokykyyn sovitettut palvelut, joihin luotetaan.

Vuonna 2040 sote hoituu
yhtä reittiä pitkin.

Tieto liikkuu ihmisen
mukana palveluissa.

Hoito jatkuu saumattomasti riippumatta
ajasta, paikasta tai ammattilaisesta.

Huolehdimme, että arkiset sosiaali- ja terveyspalvelut pysyvät saatavilla ja katkeamattomina, tukevat ja ennakoivat.

Selkeytämme koko sote-järjestelmää niin, että apu löytyy helposti oikeasta paikasta.

Teemme välttämättömät valinnat, jotta järjestelmä pysyy hallittuna ja kestäväenä

HYÖDYNNÄMME TIETOA JA TEKNOLOGIAA, JOTTA SAAMME PALVELUT TOIMIMAAN MYÖS TULEVAISUUDESSA.

Visiolauseen sisältö

Väestö saa tarvitsemansa vaikuttavat, yhdenvertaiset ja yhteiskunnan kantokykyyn sovitettut palvelut, joihin luotetaan.

Visiolauseeseen sisältyviä valintoja

- **Väestön tarvitsemat:** ei potilas, asiakas, yksilö. Ei kaikkea kaikille, vaan palvelua tarpeen mukaan.
- **Vaikuttavuus:** vaikutukset yksilön ja yhteisön elämään.
- Tosiasiallinen **yhdenvertaisuus** (tarpeidenmukainen), mm. eri alueet, sosioekonomiset muuttujat, asiakas- ja potilasryhmät, sukupuolten tasa-arvo sekä erot julkisesti ja muulla tavoin rahoitettujen palvelujen välillä.
- Yhteiskunnan **kantokykyyn sovitettut:** varmistetaan kaikkien pääsy tarpeenmukaisiin ja laadukkaisiin palveluihin ilman kohtuuttomia taloudellisia esteitä (UHC-konsepti), hyväksyen kriittiset ennusteet valtion taloudellisen tilanteen osalta
- Kokonaisvaltainen **tuki- ja palvelukokonaisuus** väestön tarpeisiin: STM:n vastualueen vuoksi vision keskiössä ovat sote-palvelut.
- **Luottamus**, mm. veronmaksajat, palvelunkäyttäjät, päättäjät, ammattilaiset, kokonaisturvallisuus-malli

Ydinongelmat: Mitä korjattavaa palvelujärjestelmässä on?

Sote-uudistus varmisti vahvan perustan.

Hyvinvointialueet muodostavat järjestelmän selkärangan, mutta niiden toimintaa, yhteistyötä ja työnjakoa on kehitettävä.

Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisessa ei ole riittävästi onnistuttu.

Palvelujen yhdenvertainen saatavuus ja jatkuvuus ovat riittämättömiä.

Väestön luottamus sote-palvelujärjestelmään on heikentynyt ja järjestelmän resurssit eivät kohdennu tarkoituksenmukaisesti.

Monikanavaiseksi kehittynyttä palvelujärjestelmää on kansallisesti vaikeaa ohjata.

Tavoitteet: Mihin haluamme päästä 2040?

Tavoitteet

Vahvistunut väestön hyvinvointi
ja terveys sekä vähentynyt
eriarvoisuus

Potilaan ja asiakkaan tarpeisiin
vastaavat, yhteensovitettut
palvelut

Palvelukanavien selkeys
ja yhteensovittaminen

Järjestelmän
kokonaisohjaus

Osatavoitteet

Poikkihallinnollisesti edistään:

- Väestön hyvinvointi ja terveys ovat vahvistuneet
- Väestön työ- ja toimintakyky ovat lisääntyneet
- Sosiaalinen eriarvoisuus ja syrjäytyminen ovat vähentyneet
- Palvelujen jatkuvuus ja saatavuus on parantunut kaikissa palvelukanavissa
- Palvelujen vaikuttavuus, laatu ja asiakasosallisuus ovat parantuneet
- Kaikissa ammateissa on riittävä määrä, osaaminen ja työkyky
- Väestön luottamus julkista palvelujärjestelmää kohtaan on lisääntynyt
- Väestöryhmien välinen, alueellinen, valtakunnallinen yhdenvertaisuus on lisääntynyt
- Kustannusten kasvua on hillitty
- Rahoituksen vakaus: resurssi-allokaation heilahtelut ovat tasoittuneet
- Monikanavaisen järjestelmän ohjaaminen on selkeytynyt: periaatteet, rakenteet, käytännöt, työkalut ja tietopohja

Toimenpiteet: Miten suunta käännetään?

Väestö saa tarvitsemansa vaikuttavat, yhdenvertaiset ja kestävät palvelut, joihin luotetaan.

VÄESTÖN HYVINVOINTI JA TERVEYS

Hyvinvoinnin, terveyden, turvallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn edistäminen on strateginen **kulmakivi**, joka ohjaa toimintaa ja toiminnan kehittämistä. Horisontaalinen ja vertikaalinen yhteistyö muodostavat perustan vaikuttavalle ja kestäväälle toiminnalle.

Arkiympäristöt ja erilaiset yhteisöt sekä ihmisten päivittäiset valinnat tukevat hyvinvointia ja osallisuutta, ja samalla vähentävät sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta. Jokainen yksilö kokee olevansa osa hyvinvoivaa ja turvallista yhteisöä, jossa toimintakykyä vahvistetaan läpi elämän.

PALVELUT

Väestön tarpeisiin vastaavat, yhteensovitetut palvelut

Hyvinvointialueet ja muut järjestäjät turvaavat yhdenvertaiset, vaikuttavat ja kustannusvaikuttavat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille. Asiakas osallistuu palveluun koskevaan päätöksentekoon ja seurantaan. Palvelujen saatavuus, jatkuvuus, laatu ja oikea-aikaisuus on turvattu. Digitaaliset palvelut ovat vakiintunut ja kehittyvä osa palvelutuotantoa.

PALVELUJÄRJESTELMÄ

Järjestämistehtävien selkeys ja yhteensovittaminen

Ihmiset luottavat palvelujärjestelmään, kun sote on järjestetty selkeästi, tarkoituksenmukaisesti, sekä palvelujen laadun, saavutettavuuden, jatkuvuuden ja ihmislähtöisyyden pohjalta. Järjestelmä ei sisällä päällekkäisyyksiä. Perusratkaisuna on verovaroin toteutettu, hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla oleva universaali julkinen sote, jonka palveluvalikoimaa ohjataan kansallisesti. Järjestelmä toimii koko väestön terveyden, hyvinvoinnin, työ- ja toimintakyvyn kannalta tehokkaasti, eriarvoisuutta vähentäen.

KOKONAISUUDEN OHJAUS

Sote-järjestelmän kansallinen hallinta

Sote-kokonaisuuden kansallinen hallinta on vahvaa ja tietoon perustuvaa. Järjestelmän kansallisen ohjauksen rakenteet ja vastuut ovat selkeät. Julkinen rahoitus on riittävää ja yhteiskunnan kantokyvyn mukaista, kannustaa vaikuttavuuteen ja mahdollistaa yhdenvertaisuuden. Hyvinvointialueiden tehtävät ja rahoitus ovat tasapainossa.

Hyvinvointialueet ja muut järjestäjät turvaavat yhdenvertaiset, vaikuttavat ja kustannusvaikuttavat sosiaali- ja terveystalvet kaikille. Asiakas osallistuu palveluun koskevaan päätöksentekoon ja seurantaan. Palvelujen saatavuus, jatkuvuus, laatu ja oikea-aikaisuus on turvattu. Digitaaliset palvelut ovat vakiintunut ja kehittyvä osa palvelutuotantoa.

Toimenpide: Varmistetaan kustannustehokas ja turvallinen työnjako, henkilöstön työkyky ja koulutusmäärät perustamalla päätökset ennakkointitietoon kaikilla toiminnan tasoilla.

PALVELU- JÄRJESTELMÄ

Järjestämistehtävien selkeys ja yhteensovittaminen

Ihmiset luottavat palvelujärjestelmään, kun sote on järjestetty selkeästi, tarkoituksenmukaisesti, sekä palvelujen laadun, saavutettavuuden, jatkuvuuden ja ihmislähtöisyyden pohjalta. Järjestelmä ei sisällä tarpeettomia päällekkäisyyksiä. Perusratkaisuna on verovaroin toteutettu, hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla oleva universaali julkinen sote, jonka palveluvalikoima on määritelty kansallisesti. Järjestelmä toimii koko väestön terveyden, hyvinvoinnin, työ- ja toimintakyvyn kannalta tehokkaasti, eriarvoisuutta vähentäen.

Ehdotuksia kohti 2040-lukua

Hyvinvoinnin, terveyden, turvallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn edistäminen on toimintaa ohjaavana näkökulma, joka linkittyy kaikkiin palveluihin ja koko palvelujärjestelmän toimintaan. Ehkäisevät palvelut kohdennetaan näyttöön perustuen ja niiden toteutumista, resursseja ja vaikutuksia arvioidaan osana toiminnan seuranta.

Eri järjestäjien toiminnan päällekkäisyyden karsinta

Toimenpiteitä: Yhteensovitetaan ja selkeytetään eri järjestäjien (hyvinvointialueet, työnantajat, KELA, valtio) toimintaa lakimuutoksin, neuvotteluin ja kansallisin työkaluin, jotta turha päällekkäisyys vähenee ja väestön tarpeita vastaavat kokonaisuudet toteutuvat.

Työnjako ja yhteistyö erityisen vaativissa palveluissa

Toimenpide: Kootaan säädöksiin tai ohjauksella kaikkien julkisten sote-palvelujen järjestämisvastuu hyvinvointialueille. Lisätään ESH:n järjestämisen ja tuotannon keskittämistä erityisosaamisen ja kustannusvaikuttavuuden varmistamiseksi. Luodaan sosiaalihuollon vaativaa erityisosaamista edellyttäviin palveluihin toimivat rakenteet ja toimintaprosessit.

Monituottajuuden strateginen ja tehokas lisäys

Toimenpide: Poistetaan monituottajuuden esteitä, jotta hyvinvointialueet voivat ketterästi kehittää Suomen pääasiassa verovaroin rahoitettua palvelujärjestelmää vahvassa kumppanuudessa yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Työterveyshuollon roolin tarkennus

Toimenpide: Tiivistetään työterveyshuollon, työnantajan ja työntekijöiden välistä yhteistoimintaa työterveyteen, -turvallisuuteen, -kykyyn ja työhön liittyvissä asioissa. Lisätään työterveyshuollon ja hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä työikäisten työ- ja toimintakyvyn parantamisessa sekä vähennetään päällekkäisyyttä sairauksien hoidossa.

Monikanavaisuuden vaihtoehdot

Toimenpide: Yksinkertaistetaan monikanavaista järjestämistä kehittämällä järjestäjien välistä työnjakoa ja laajentamalla vaihteittain hyvinvointialueiden rahoitus- ja järjestämisvastuuta siltä osin, kuin se on tarkoituksenmukaista. Laajentamisessa turvataan valtakunnallisen yhdenvertaisuuden toteutuminen ja tarvittava rahoitus. STM:n virkakunta ei kannata yksityisiin vakuutuksiin perustuvaa järjestelmää.

KOKONAISUUDEN OHJAUS

National governance

Järjestelmän kansallinen hallinta

Sote-kokonaisuuden kansallinen hallinta on vahvaa ja tietoon perustuvaa. Järjestelmän kansallisen ohjauksen rakenteet ja vastuut ovat selkeät. Julkinen rahoitus on riittävää, kannustaa vaikuttavuuteen ja mahdollistaa yhdenvertaisuuden.

Ehdotuksia kohti 2040-lukua

Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus ja rahoitus suuntaavat toimintaa vahvasti hyvinvoinnin, terveyden, turvallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn edistämiseen.

Strateginen ohjaus, ohjauskeinojen yhteensovittaminen ja dynaaminen tasapaino

Toimenpide: Kirkastetaan soten pitkän tähtäimen tavoitteet ja muutetaan ketterästi informaatio-, normi- ja resurssiohjauksen tasapainoa tavoitteiden saavuttamiseksi. Mahdollistavampi sote-raamilainsäädäntö perustuu kansalaisten, valtionhallinnon ja muiden toimijoiden keskinäiseen luottamukseen.

Kansallinen hallintamalli, päätöksenteon asiantuntijatuki ja vahva tietopohja

Toimenpide: Valitaan järjestelmän kansallisesta hallinasta vastaavat toimijat ja lisätään päätöksien toimeenpanoon osallistuvien valmisteluvastuita ja yhteistyötä. Toteutetaan yksi sote-hyte-tietovaranto, joka toimii ajantasaisesti ja vaikuttavasti kaiken toiminnan tukena.

Riittävä, ennustettava rahoituskokonaisuus ja sen yhteistarkastelu

Toimenpide: Laajennetaan hyvinvointialueiden rahoitusvastuuta laajennetaan ja sovitaan budjetoinnille yhteisen neuvottelumenettelyn kautta vuosittaiset raamit. Rahoitusmallia muutetaan ennustettavaksi ja vaikuttavuutta kannustavaksi (hyvinvointitalous-ajattelu).

Uuden teknologian hallittu ja turvallinen laajentaminen

Toimenpide: Laajennetaan terveysteknologian ja erityisesti tekoälyn hyödyntämistä osana sote-palvelujärjestelmää. Poikkihallinnollisella yhteistyöllä tuetaan teknologian hyödyntämistä arjen valintojen tukena.

Valtionhallinnon investoinnit ja kattava kannustinkokonaisuus

Toimenpide: Siirretään merkittävät, pitkäjänteiset ja laajakantoiset investoinnit valtion päätös- ja rahoitusvastuulle. Sote-investointien aloite- ja suunnitteluvastuuta laajennetaan koskemaan muitakin toimijoita kuin hyvinvointialueita.

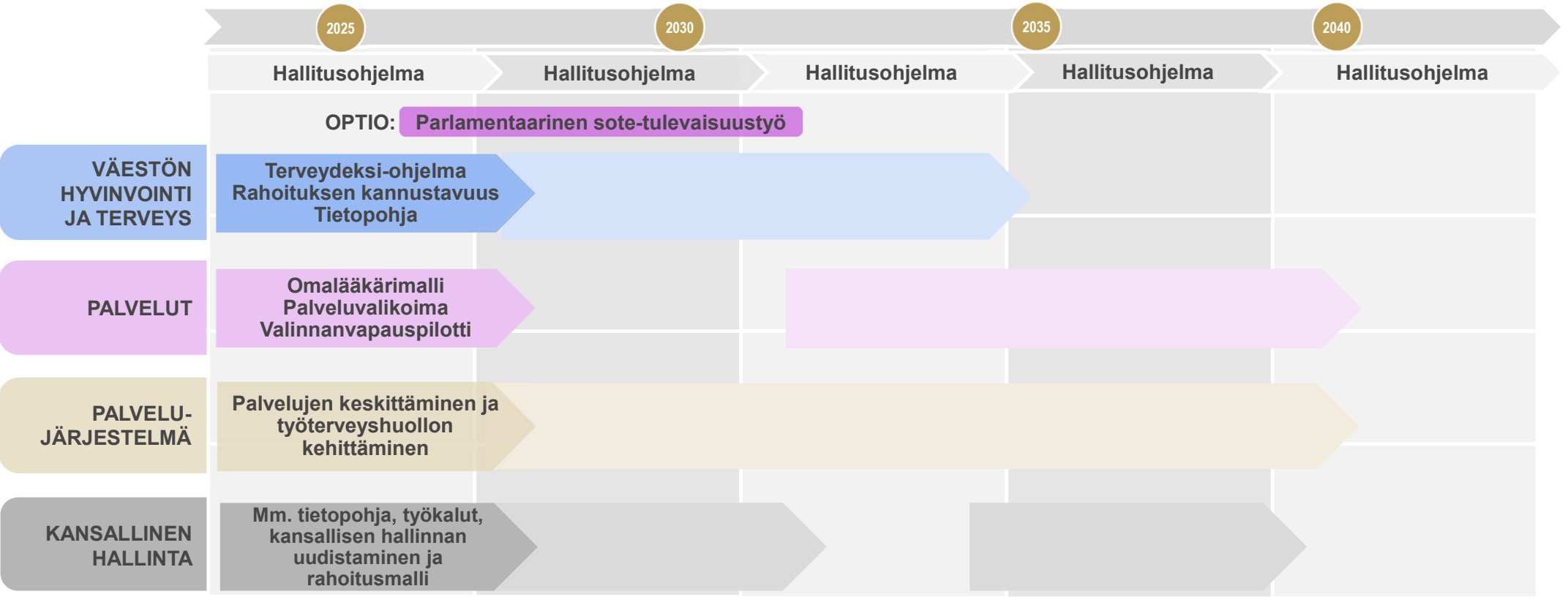
Yhteenveto: Väestö saa tarvitsemansa vaikuttavat, yhdenvertaiset ja yhteiskunnan kantokykyyn sovitettut palvelut, joihin luotetaan.

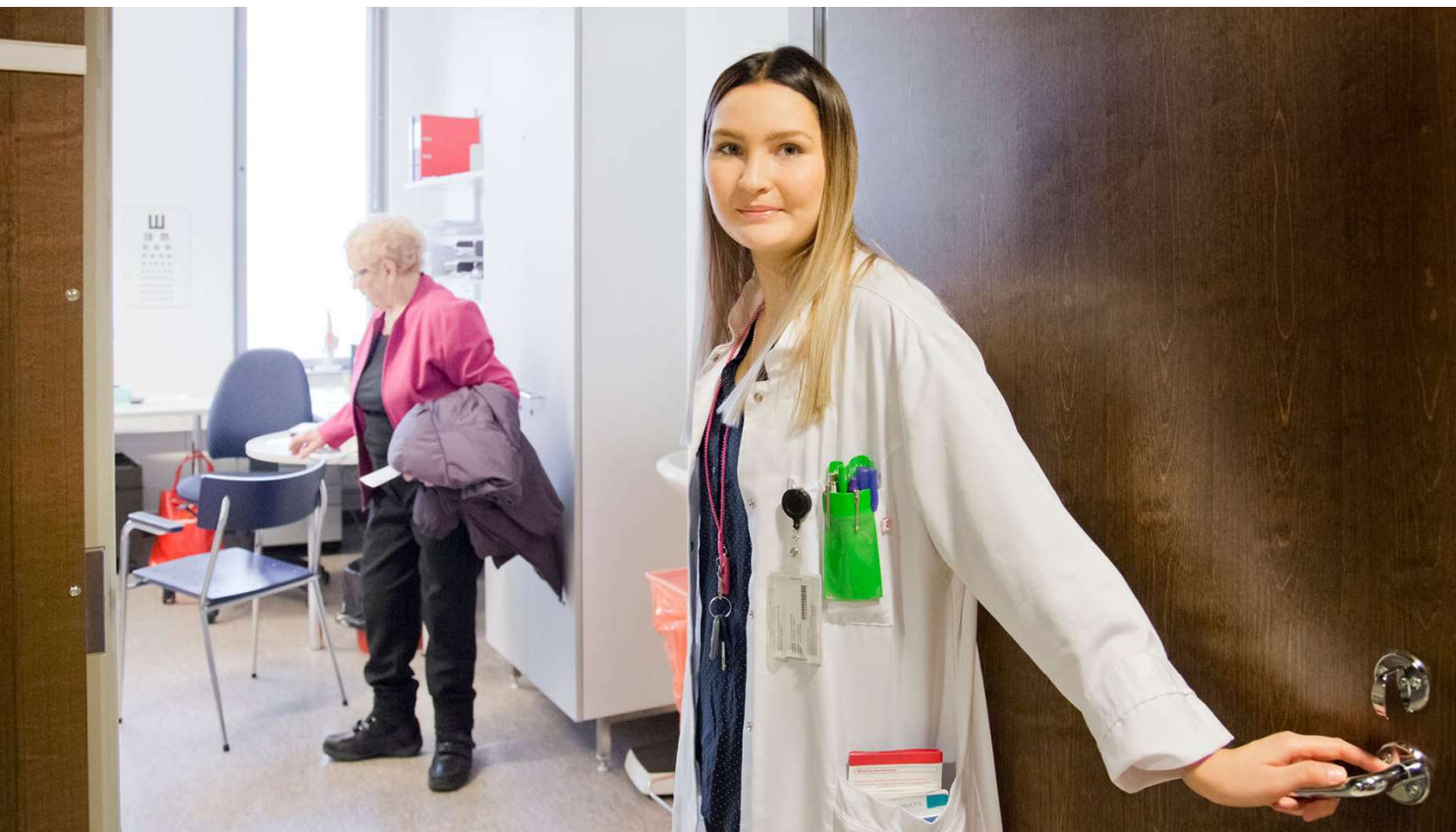

VÄESTÖN HYVINVOINTI JA TERVEYS	Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisessa ei ole riittävästi onnistuttu	Vahvistunut väestön hyvinvointi ja terveys sekä vähentynyt eriarvoisuus	• Väestön hyvinvointi ja terveys ovat vahvistuneet • Väestön työ- ja toimintakyky on lisääntynyt • Sosiaalinen eriarvoisuus ja syrjäytyminen ovat vähentyneet	Väestön hyvinvointi ja terveys on läpileikkaava näkökulma kaikissa toimenpiteissä
PALVELUT	Palvelujen yhdenvertainen saatavuus ja jatkuvuus ovat riittämättömiä.	Väestön tarpeisiin vastaavat, yhteensovitettut palvelut	• Palvelujen jatkuvuus ja saatavuus on parantunut kaikissa palvelukanavissa • Palvelujen vaikuttavuus, laatu ja asiakasosallisuus ovat parantuneet • Kaikissa ammateissa riittävä määrä, osaaminen ja työkyky	5 yksilötason toimenpidettä, jotka toteutuvat ihmisten arkiympäristöissä ja palvelutuotannossa työskentelevien ammattilaisten arjessa
PALVELU-JÄRJESTELMÄ	Väestön luottamus palvelujärjestelmään on heikentynyt ja järjestelmän resurssit eivät kohdennu tarkoituksenmukaisesti.	Järjestämistehtävien selkeys ja yhteensovittaminen	• Väestön luottamus julkista palvelujärjestelmää kohtaan on lisääntynyt • Väestöryhmien välinen, alueellinen ja valtakunnallinen yhdenvertaisuus on lisääntynyt • Kustannusten kasvua on hillitty	5 organisaatiotason toimenpidettä, jotka toteutuvat palvelujen järjestämisen tasolla ja jotka edellyttävät vähintään kahden organisaation välistä työnjakoa
KOKONAISUUDEN OHJAUS <i>National governance</i>	Monikanavaiseksi kehittynyttä palvelujärjestelmää on kansallisesti vaikeaa ohjata.	Järjestelmän kansallinen hallinta	• Rahoituksen vakaus: resurssiallokaation heilahtelut ovat tasoittuneet • Monikanavaisen järjestelmän ohjaaminen on selkeytynyt: periaatteet, rakenteet, käytännöt, työkalut ja tietopohja	5 kansallisen tason toimenpidettä, joita eri toimijat toteuttavat yhtenäisesti ja valtiojohtoisesti

Seuraavaksi: Ylivaalikautinen muutos on valmisteltava parlamentaarisesti

Sote-visio ei toteudu yhdessä yössä.
Kompleksisen järjestelmän muutos vaatii toteutuakseen vähintään yhden vuosikymmenen.
Muutos vaatii sitoutumista, jatkuvaa vuoropuhelua ja valintoja.

Keskustelu on nyt avattu,
jatketaan sitä yhdessä!

Kiitos.